

Članki in razprave

1.01 Izvirni znanstveni članek

UDK 930.25(4)
Prejeto: 20. 5. 2008

Arhivi in njihova vloga v sodobni družbi

MATEJA JERAJ

dr. zgod. znanosti, višja svetovalka – arhivistka
Arhiv Republike Slovenije, Zvezdarska 1, SI-1000 Ljubljana
e-pošta: mateja.jeraj@gov.si

IZVLEČEK

Vloga arhivov v družbi bi morala biti odvisna od nalog, ki jih opravljajo, in pooblastil, ki so jim zaupana, a ni povsem tako. Pomen arhivov se je v zadnjih desetletjih precej povečal tako v Evropi kot v drugih razvitih delih sveta. S povečevanjem pomena arhivskih ustanov se spreminjajo tudi njihove naloge. Vendar pa to ne zadošča niti za to da bi jih družba ustrezno cenila niti da bi jim država zagotovila primerne pogoje. Če bo arhivistom z njihovim delom uspelo pridobiti zaupanje in spoštovanje javnosti, bo tudi javno mnenje, kadar bodo potrebovali pomoč in podporo, na njihovi strani. In bolj ko bo javnost spremljala delo arhivov, manjše bodo skomine oblasti, da bi skušale arhive izkoristiti za uresničitev zahtev in želja trenutne politike.

KLJUČNE BESEDE: *arhivi, naloge arhivov, dostop do arhivskega gradiva, uporaba arhivskega gradiva, arhivske zgradbe, družba, javnost, politika, Evropska unija*

ABSTRACT

ARCHIVES AND THEIR ROLE IN MODERN SOCIETY

The role of archives in the society should conform to their functions and their authority but this is not always the case. In recent decades, archives have gained relevance both in Europe as well as in other developed parts of the world. The increased importance of archival institutions is also leading to changes in their functions. However, this is not enough in order for them to be valued by society or to be assured proper conditions by the state. If archivists with their work succeed in gaining public respect and trust, then the public opinion, when their help and support is needed, will be on their side. The more the public is familiar with the work of the archives, the lesser will be the appetite of the authorities to use archives for the pursuit of the demands and goals of those in political power.

KEY WORDS: *archival institutions, archival tasks, access to archives, use of archives, archival buildings, society, public, politics, European Union*

Vloga arhivov v družbi bi morala biti odvisna od nalog, ki jih opravljajo, in pooblastil, ki so jim zaupana. Pa je res tako?

Pomen arhivov se je v zadnjih desetletjih precej povečal tako v Evropi kot v drugih razvitih predelih sveta. Arhivi so razumljeni kot ustanove, od katerih je v veliki meri odvisno preživetje človeškega spomina. Zanimanje za gradivo, ki ga hranijo, je vedno večje. Število poklicnih in amaterskih raziskovalcev preteklosti narašča. V preteklosti so arhivsko gradivo uporabljali večinoma zgodovinarji, danes pa je vedno bolj očitno, da je le-to nujno potrebno tudi za druga znanstvena področja, na primer za medicinske raziskave, sociološke študije, raziskovanje okolja ipd. Tudi potrebe državne in javne uprave po dokumentih, ki jih hranijo arhivi, so vedno večje. Arhivsko gradivo pa pridobiva pomen tudi kot demokratična pravica. Dostop do arhivskega gradiva vedno bolj postaja pravica in ne privilegij, še posebej v Evropski uniji, saj je demokracija eno izmed njenih najosnovnejših načel, predpogoj za uspešno demokracijo pa je, da imajo državljani na voljo zadostno količino informacij o dejavnostih in načrtih javne uprave. S povečevanjem pomembnosti arhivskih ustanov se spreminjajo tudi njihove naloge. Te so lahko predvsem skladišča za historično arhivsko gradivo, lahko pa tudi nadzorujejo upravljanje dokumentarnega gradiva pri ustvarjalcih v javnem sektorju.¹

V Sloveniji vlogo javnih arhivov (tako državnega kot regionalnih) ureja Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih.² Med naloge arhivske službe uvršča poleg pridobivanja, varovanja, strokovne obdelave in omogočanja uporabe javnega in zasebnega arhivskega gradiva tudi vrednotenje dokumentarnega gradiva pri javno-pravnih osebah, strokovno usposabljanje njihovih uslužbencev, sodelovanje z lastniki zasebnega arhivskega gradiva, vodenje evidenc javnega in zasebnega arhivskega gradiva, tudi tistega, ki je v tujini in se nanaša na Slovenijo in Slovence, posredovanje kulturnih vrednot v zvezi z arhivskim gradivom, opravljanje raziskovalnih nalog na področju arhivistike, zgodovine in drugih ved, povezanih z arhivskim gradivom. Da pa bi lahko izvajali vse te dejavnosti, je treba, še posebej zaradi hitrega naraščanja elektronskih dokumentov, ki zahtevajo posebno ravnanje, pridobiti tako novo strokovno znanje kot dovolj finančnih sredstev. Dejstvo, da ar-

hivi opravljajo pomembne naloge, namreč ne zadošča, da bi jih družba cenila. Od tega, koliko je v javnosti živa zavest o pomenu arhivskega gradiva, je namreč odvisno, kakšne pogoje, tudi materialne, je država arhivom pripravljena zagotoviti.

Kako pa naj si arhivi pridobijo zaupanje in naklonjenost javnosti?

Problem nikakor ni nov. Že od francoske revolucije dalje, ko so se arhivi postopoma odpirali širšim plastem, so se arhivarji trudili, da bi zbudili zanimanje za arhive in si s tem olajšali pridobitev prostorov, ljudi in finančnih sredstev. Za arhive – že za njihov obstoj – je pomembno, da privabijo ljudi v arhiv, jih seznani s svojim delom in vzpodbudijo k uporabi gradiva. Danes se arhivi obračajo tako na državne organe kot na širšo javnost, posebej pogosto iščejo stike z raziskovalci – zgodovinarji, saj pričakujejo, da bodo pri njih najlažje našli zaveznike za uresničitev svojih želja.³ To iskanje stikov pa *"ni enostavno in zahteva potrpljenje, vztrajnost, prepričljivost, znanje lobiranja ..."*⁴

V Sloveniji so načini komunikacije arhivskih delavcev z javnostjo raznoliki. Osebnostno se srečujejo z ustvarjalci dokumentarnega gradiva, z obiskovalci predavanj in razstav, uporabnike arhivskega gradiva spoznavajo v arhivskih čitalnicah ali pa prek njihovih pisnih prošenj in zahtev. Posredno negotvarjajo javnost z najrazličnejšimi publikacijami, ki jih izdajajo, in prek sredstev javnega obveščanja.

Stiki z ustvarjalci javnega in zasebnega dokumentarnega gradiva so zelo pomembni, saj je od njih odvisno, katero arhivsko gradivo in v kakšni obliki pride v arhiv. S prvimi sodelujejo pri pripravi navodil za odbiranje arhivskega gradiva iz dokumentarnega, zanje organizirajo različne izobraževalne tečaje, predavanja itd. Javno gradivo priteka v arhiv po ustaljenih poteh, delo z zasebnimi ustvarjalci pa je drugačno. O tem, da njihovo gradivo lahko bistveno obogati poznavanje življenja neke osebnosti, naroda ali celo širše mednarodne skupnosti, ni nobenega dvoma. Tudi zanimanje javnosti za takšno gradivo, še zlasti če zadeva znane in pomembne osebnosti, je precejšnje. Pomislimo samo na slovensko preteklost! Postavlja pa se vprašanje, na kakšen način naj bo urejen dostop do zasebnega arhivskega gradiva in v kolikšni meri lahko država poseže v pravice zasebnikov. Evropski arhivisti, ki so oblikovali Poročilo o arhivih v razširjeni EU so izrazili prepričanje, da zaradi vpliva številnih lokal-

¹ Povzeto po: Gränström: E-uprava in upravljanje z dokumenti, str. 60–61.

² 53. člen Zakona o varstvu arhivskega in dokumentarnega gradiva ter arhivih. Uradni list RS, št. 30/2006.

³ Povzeto po: Wettmann: Arhivski stiki z javnostjo v Nemčiji, str. 9.

⁴ Gränström: E-uprava in upravljanje z dokumenti, str. 61.

Vrsta čakajočih na obiske arhiva v Washingtonu.

nih dejavnikov ni mogoče ustvariti enotnega pristopa do reševanja tega vprašanja v okviru Evropske unije, ampak je pomembno le, da posamezne države ohranijo zasebne arhive in javen dostop do njih.⁵ Ob tem se je treba zavedati, da je tudi od odnosov z zasebnimi lastniki arhivskega gradiva odvisna podoba arhivskih ustanov v javnosti. Za pridobitev tega gradiva se morajo javni arhivi posebej potruditi. Lastnike je treba prepričati, da bo za njihovo gradivo najbolje poskrbel pristojni arhiv, nekaterim je treba nuditi tudi pomoč pri ureditvi in popisu gradiva.

Ta problematika je v Sloveniji postala še zlasti aktualna v zadnjem času, saj je po letu 1991, ko je bila z novo ustavo odpravljena tako imenovana družbena lastnina, število zasebnih ustvarjalcev precej naraslo. Arhiv Republike Slovenije si v zadnjih letih posebej prizadeva, da bi našlo pot v arhiv čim več tistega gradiva v zasebni lasti, ki se nanaša na obdobje demokratizacije in osamosvajanja Slovenije.

Vse delo arhivov je v bistvu delo za javnost, saj je njegov končni cilj čim lažja in čim širša uporaba. Javno arhivsko gradivo je dostopno vsakomur.⁶ Sestava uporabnikov je pestra, "od tistih, katerih mnenje sestavlja tako imenovano javno mnenje, do tistih, ki so dejavno udeleženi pri vodenju in upravljanju države".⁷ Z uporabniki se srečujemo v arhivski čitalnici pa tudi drugače: z njimi se pogovarjamo po telefonu, bremo njihova pisma ipd. Razdelimo jih lahko v 3 skupine. Prvo sestavljajo vsi, ki v arhivu znanstveno raziskujejo, drugo predstavljajo tisti, ki jih zanima arhivsko gradivo zaradi kakšne potrebe, ki je ne moremo šteti za znanstveno (na primer sestavljavci družinskih rodovnikov), v tretjo pa sodijo tisti, "ki potrebujejo arhiv, da bi lahko uveljavili ali zaščitili kakšno svojo pravico, ter državni politiki in uradniki, ki te pravice zagotavljajo in posredujejo".⁸ Poklicni raziskovalci običajno bolj ali manj natančno vedo, kaj hočejo, raziskovalci amaterji so navadno sposobni uporabljati arhivsko gradivo le s pomočjo arhivskih delavcev, stranke, ki iščejo potrdila oziroma dokazila za upravno-poslovne namene pa zahtevajo največ našega dela. Slovenski arhivi so bili dolga leta

⁵ Report on archives in the enlarged European Union, Increased archival cooperation in Europe: action plan, European Communities, Luxembourg, 2005, str. 35–36. Poročilo si je mogoče ogledati na internetu na različnih spletnih straneh, na primer: www.arhiv.gov.si (rubrika Zakonodaja in standardi).

⁶ Zakon o varstvu arhivskega in dokumentarnega gradiva ter arhivih (63. člen). Uradni list RS, št. 30/2006.

⁷ Melik: Arhivi in državljani, str. 51.

⁸ Melik: Arhivi in državljani, str. 51.

navajeni izpolnjevati predvsem zahteve in želje prve skupine. Po spremembi družbenega sistema (1991) pa je število uporabnikov iz tretje skupine izjemno naraslo in njihovo število je znatno preseglo število vseh drugih.⁹ Takrat je namreč prišlo do številnih ukrepov, ki naj bi popravili škodo in poravnali krivice, ki so se marsikomu zgodile v prejšnjem družbenem sistemu. Z Zakonom o denacionalizaciji (1991)¹⁰ so bili oblikovani pravni temelji za vračanje krivično odvzetega premoženja, Zakon o popravi krivic (1996)¹¹ je bivšim političnim zapornikom in svojcem po vojni pobitih oseb omogočil pravico do povrnitve škode. Povrniti pa je bilo treba tudi dolg tistim žrtvam 2. svetovne vojne, ki še niso dobili odškodnine. Tako je bil sprejet še Zakon o žrtvah vojnega nasilja (1995).¹² Delavci Arhiva Republike Slovenije so se morali prav kmalu spopasti s tisoči in tisoči pisnih vlog upravnih enot, tožilstev, sodišč in drugih organov pa tudi posameznikov, ki so želeli uveljaviti nove pravice, veliko število pa jih je prišlo osebno ali pa je želelo informacije dobiti po telefonu. Tako je bilo na primer le v letu 1997 izdanih kar 21.970 odgovorov samo tistim, ki so uveljavljali svoje pravice po Zakonu o žrtvah vojnega nasilja.¹³ Pokazalo se je, da so nepogrešljivi tudi dokumenti, ki zagotavljajo pravno varnost, in ne le tisti, ki so pomembni za znanost in kulturo. Številni posamezniki so takrat na lastni koži spoznali, da arhivi ne hranijo le starih, zgolj za zgodovinarje zanimivih listin, ampak da so pomembni prav za vse državljane.

V arhive pa prihajajo tudi tisti, ki želijo spoznati njihovo delo, obiskovalci razstav, predavanj ipd. Za razstavno dejavnost bi lahko rekli, da je dobro razvita. Predstavljeni so bili že številni dokumenti, ki govorijo o pomembnih dogodkih ali osebnostih iz politične, kulturne ali gospodarske zgodovine. Večje razstave običajno spremlja izdaja kataloga, manjše pa vsaj kakšna zgibanka. Z razstavami slovenski arhivi gostujejo tudi v drugih mestih doma in v tujini. Med obiskovalci je precej šolskih skupin, ki tudi sicer večkrat pridejo v arhiv. Zanje, pa tudi za druge zainteresirane skupine, so organizirane predstavitve arhiva z ogledom stavbe, nekaterih najzanimivejših dokumentov in načinom uporabe gradiva. Arhivi organizirajo tudi razna predavanja, Slovenski

filmski arhiv pri Arhivu Republike Slovenije pa ogleda filmov.

Slovenski arhivi se trudijo, da bi jih javnost spoznala tudi s pomočjo publikacij. Izdajajo strokovne priročnike in učbenike, pripomočke za uporabo arhivskega gradiva (vodnike, inventarje ipd.), splošno informativne arhivske publikacije, arhivske in zgodovinske razprave. Ker založbe večinoma niso zainteresirane za nekomercialne publikacije, večino publikacij vsebinsko pripravijo, založijo in izdajo arhivi sami, včasih tudi v sodelovanju s kakšno drugo znanstveno ali kulturno ustanovo.¹⁴ Omeniti je treba še Arhivsko društvo Slovenije, ki izdaja revijo *Arhivi*, kjer so poleg znanstvenih člankov s področja arhivistike tudi strokovni prispevki, poročila o delu arhivov, predstavitve posebej zanimivih arhivskih fondov in zbirk ter zbirko *Viri*, v kateri so objavljeni za slovensko zgodovino pomembni dokumenti.¹⁵

Seveda pa tako slovenski državni arhiv kot regionalni arhivi skrbijo tudi za internetno komunikacijo z uporabniki arhivskega gradiva, saj je na njihovih spletnih straneh vsak dan mogoče najti več novih, koristnih informacij. V današnji dobi nenehnega tehničnega napredka se včasih morda zdi, da so osebni stiki z javnostjo manj vredni, podrejeni svetovnemu spletu. Le delno. Arhivi namreč lahko ponudijo marsikaj. Omogočijo lahko na primer vzpostavitev nekega javnega prostora, kjer se ljudje lahko srečujejo, razpravljajo, izmenjujejo podatke ipd. Tako lahko arhivi pripomorejo k pospeševanju kritičnega dialoga znotraj civilne družbe¹⁶ in s tem krepijo njeno moč.

K poznavanju arhivov v javnosti pa še vedno, kljub novim informacijskim možnostim, veliko pripomorejo tudi prispevki v dnevnikih, časopisih in revijah, na radiu in televiziji, v zadnjih letih pa je vedno pomembnejše tudi pridobivanje informacij na svetovnem spletu. Vendar pa marsikdo išče podatke na spletnih straneh predvsem takrat, ko je konkretno zainteresiran za določeno opravilo v arhivu ali za ogled določenega gradiva, medtem ko se s pomočjo medijev lahko sreča z arhivi in njihovim delom tudi nehote, povsem slučajno, ob spremljanju drugih vsebin. Kateri dogodki s področja arhivske dejavnosti pa najdejo svoj prostor v

⁹ Povzeto po: Kološa: Delo za javnost in stiki z javnostjo v slovenskih arhivih, str. 6.

¹⁰ Uradni list RS, št. 27/1991.

¹¹ Uradni list RS, št. 59/1996 (1. člen).

¹² Uradni list RS, št. 63/1995.

¹³ Gombač: Oddelek za dislocirano arhivsko gradivo II, str. 73.

¹⁴ Kološa: Delo za javnost in stiki z javnostjo v slovenskih arhivih, str. 3–4.

¹⁵ Arhivsko društvo Slovenije v letu 2004 – v znamenju jubileja in dela, str. 1 (<http://www.arhivsko-drustvo.si>).

¹⁶ Report on archives in the enlarged European Union, Increased archival cooperation in Europe: action plan, European Communities, Luxemburg, 2005, str. 96 (www.arhiv.gov.si/rubrika/zakonodaja/in_standardi/).

medijih? To je lahko nova zakonodaja, odpiranje novih prostorov, izid publikacij, nove pridobitve arhivskega gradiva, proslave itd. Arhivi si želijo, da bi mediji čim več poročali o teh dogodkih in si prizadevajo, da bi pritegnili njihovo pozornost, kar pa ni vedno lahko. Več zanimanja vzbudijo razne nesreče npr. poplavljenosti arhivska skladišča ipd. Tudi za tovrstno poročanje so arhivi običajno zainteresirani, saj lahko z opozarjanjem na ogroženost gradiva vzbudijo pozornost tako tistih, ki jih financirajo, kot tudi širše javnosti. Zanimanje medijev za arhive se je po spremembi družbenega sistema sicer povečalo, vendar pa jim je le redko dana možnost, da bi bili sami pobudniki medijske pozornosti in ne le stranski igralci v političnih igrah. V lanskem letu je bil na primer osrednji državni arhiv v časopisih največkrat omenjen v povezavi z dvema "aferama". Prva je izbruhnila potem, ko so bili na smetišču blizu psihiatrične klinike v Ljubljani najdeni stari dokumenti s pečatom klinike, med njimi tudi poročilo o zdravstvenem stanju obsojenega na političnem procesu izpred šestdesetih let, natančneje mnenje izvedenca, ki je pripomogel k njegovi smrtni obsodbi.¹⁷ Druga zadeva, ki je dvignila še več prahu, je bila povezana s SOVO (Slovensko varnostno obveščevalno agencijo). Slovenska vlada je namreč ustanovila posebno delovno skupino za oceno dela Sove; ta je med drugim ugotovila, da agencija še ni predala vsega arhivskega gradiva nekdanje Službe državne varnosti pristojnemu arhivu (Arhivu Republike Slovenije), čeprav bi ga morala že pred leti.¹⁸ S podobnimi problemi se srečujejo tudi v drugih državah, in to ne le v postsocialističnih. Josee Kirps iz Luksemburga je na sestanku Evropskega biroja nacionalnih arhivov (EBNA) letos na primer opozorila, da je nekdo iz tajne službe v arhivu iskal podatke o bombnem napadu pred nekaj leti, a se je izkazalo, da gradivo še ni bilo izročeno pristojni arhivski ustanovi. Javna pozornost je tako v Sloveniji kot v Luksemburgu pospešila predajo tega gradiva arhivu.¹⁹ O tem, kako pomembni so tovrstni dokumenti, se je pokazalo

tudi v Nemčiji, ko so dokumenti postavili na laž finančnega direktorja podjetja Gazprom Germania, ki je trdil, da nikoli ni bil sodelavec "nekdanjega vzhodnonemškega ministrstva za državno varnost".²⁰

Odmevi in polemike, pozitivne ali negativne, so za arhive koristne. Opozarjajo na pomen arhivov, pripomorejo lahko, da določeno občutljivo gradivo hitreje najde pot v arhiv, spodbujajo državljane k poznavanju in kritičnemu razmisleku o ključnih problemih tako nacionalne kot svetovne zgodovine. Vendar pa zavest raste počasi in s težavo ... Pritegniti bi bilo treba širše plasti prebivalstva. Arhivske publikacije, razstave, predavanja ipd. so še vedno preveč omejene na ozek krog ljudi, ki se s kulturo in znanostjo poklicno ukvarjajo. Šolske skupine sicer dokaj pogosto prihajajo v arhive, a bi bilo treba mladim nameniti še več pozornosti. Na izjemni pomen tesnega sodelovanja arhivskih in izobraževalnih ustanov je na primer takole opozarjala dr. Ljubica Šuligoj: "*Raziskovalno delo se pričinja že v moderni šoli, ki naj s svojimi učnimi pristopi in oblikami oblikuje kreativno osebnost. ... Ali ne bi kazalo, da bi se arhivske ustanove širše odprle, da bi bile npr. šole redno seznanjene ne samo z delom in uslugami arhivov, ampak tudi z arhivskimi pridobitvami? Delo v šolah bi sicer moralo teči v povezavi s kulturnimi institucijami v kraju, kar pa še zdaleč ni utečena praksa ... Letna arhivska poročila (morda v krajši sestavi) naj bi našla pot do šolskih ustanov. Vezji med kulturno-izobraževalnimi institucijami bi morale v bodoče doseči kvalitetno raven. Z jasnimi napotki učitelja in ob pomoči arhivista začnemo mladi raziskovalno pot, čeprav s težavo pri spoznavanju starejših obdobij (nepoznavanje jezika, pomen študija pomembnih zgodovinskih ved). ... Mislim, da bi morali pri sestavi učbenikov sodelovati tudi arhivisti, ki najbolj poznajo "težo" arhivskega gradiva. ... Zgodovinski raziskovalni projekti ne morejo mimo arhivistov. ... Glede na nove izjave, naloge, pričakovanja raziskovalcev ... pa je potrebno kadrovske in prostorske vprašanje arhivov bolj naklonjeno reševati. Družbena ozaveščenost o mestu in vlogi arhivov je preskromna, čeprav bi se ozaveščanje o arhivski kulturni dediščini le moralo pričniti v šolskih ustanovah".²¹ Tudi na najmlajše ne bi smeli pozabiti. Dobro vzore imamo med arhivi držav z dolgo arhivsko tradicijo. V državnem arhivu (The National Archives and Record Administration) v Washingtonu na primer lahko najdemo več ljubko ilustriranih publikacij, namenjenih malčkom, pred njegovimi vrati vidimo*

¹⁷ Čokl, Zvonar Predan: Ne v arhiv, v smeti?, str. 3.

¹⁸ Po 55. členu zakona o Sovi, sprejetega aprila 1999, bi moralo biti to gradivo predano arhivu že osem let: "*Gradivo iz arhiva nekdanje službe državne varnosti se izroča Arhivu Republike Slovenije najkasneje v enem letu po uveljavitvi tega zakona.*" (Republika Slovenija, delovna skupina za oceno dela Slovenske varnostno obveščevalne agencije: Vmesno poročilo o izločanju arhivskega gradiva nekdanje službe državne varnosti Arhivu Republike Slovenije; s poročilom se je vlada seznanila na seji 19. 4. 2007 /Iz interneta/).

¹⁹ Zahvaljujem se mag. Nataliji Glažar, ki me je seznanila z osnutkom zapisnika o diskusiji, ki je potekala na sestanku EBNE 10. aprila 2008 v Ljubljani.

²⁰ Soban: Razkritja iz arhivov vzhodnonemške tajne službe, str. 28.

²¹ Šuligoj: Opoje in vrzeli raziskovalca pri delu v arhivih, str. 78–79.

ob sobotah dolge vrste obiskovalcev, ki potrpežljivo čakajo na ogled arhiva. Toda ostanimo v Evropski uniji. Odličen primer je med drugimi tudi britanski arhiv (The National Archives of the United Kingdom) v Londonu, pri katerem deluje družinski rodoslovni center (The Family Records Centre), ki je del državnega arhiva in najpomembnejši vir za britanske rodoslovce. Spletne strani so urejene tako, da so koristne in zanimive tako za odrasle kot za otroke, ki se lahko z igrami in kvizi seznanijo s svojo kulturno dediščino. Ob dnevu odprtih vrat leta 2003, ki je potekal v znamenju vohunstva, si je bilo na primer mogoče ogledati dokumentarne filme, igrane predstave, poslušati predavanja strokovnjakov, najmlajši pa so se lahko na zabaven način seznanili s ponarejanjem potnih listov, jemanjem prstnih odtisov, dešifriranjem tajnih dokumentov ipd. Seveda si je bilo mogoče ogledati tudi arhivske prostore in zanimivo razstavo, v parku pred arhivom pa potešiti žejo in lakoto. Najbolj osupljiv pa je bil obisk tega dogodka! Prišlo je zelo veliko ljudi vseh starosti, starši z otroki, babice in dedki z vnučki. Izjemno število Londončanov je tisto lepo sončno soboto preživelo v arhivu!

Arhivi so danes v slovenski javnosti sicer bolj navzoči in prepoznavni kot pred nekaj desetletji, a s svojo podobo v javnosti še ne bi smeli biti povsem zadovoljni. Že samo če se ozremo na materialno stanje, lahko ugotovimo, da ne ustreza pomenu arhivskih ustanov.

Republiški inšpektor, zadolžen za arhive, je na arhivskem zborovanju v minulem letu ugotavljal, da slovenski javni arhivi nimajo niti dovolj prostora niti niso vsi prostori ustrezni. Tudi osrednji državni arhiv ni nikakršna izjema, saj hrani gradivo na več bolj ali manj primernih lokacijah. Nedopustno se mu zdi, da arhivi večinoma domujejo v prenovljenih samostanih, vojašnicah in industrijskih objektih, in da so prvi in zadnji povsem na novo zgrajeni objekt dobili pred dobrimi dvajsetimi leti.²² Takšno stanje slovenskih arhivov preseneča, še posebej, če upoštevamo dejstvo, da je skupina arhivskih ekspertov iz držav članic EU in evropskih ustanov gradnjo ustreznih arhivskih stavb (v povezavi z zaščito arhivskega gradiva pred naravnimi nesrečami in drugimi poškodbami) uvrstila med prednostne naloge arhivov v EU.²³ Ni se nam treba pri-

merjati z najrazvitejšimi in najbogatejšimi državami, dovolj je, če se ozremo v nekatere druge s Slovenijo bolj primerljive države. Češka je na primer v obdobju 1990–2002 zgradila 21 novih državnih in mestnih arhivov, 28 stavb je prenovila tako, da so primerne za arhivske namene, leta 2001 pa je v Pragi dokončala enega najmodernejših arhivskih objektov v Evropi.²⁴

Eden izmed slovenskih zgodovinarjev pa je izrazil začudenje, da kljub vedno večji navzočnosti arhivov v širšem evropskem prostoru in razvoju arhivistike, arhivi v Sloveniji še vedno nimajo takšnega pomena, kot bi si ga zaslužili: *"Začuda se arhivov v javnosti še vedno pogosto drži podoba zaprašnosti, neurejenosti, težke dostopnosti, za marsikatero nepotrebni branjenosti ipd. ... Nekako v odnosu med "živo" in "neživo" kulturo slednja pogosto potegne krajši konec. Če odpremo kulturne strani slovenskih časopisov, je vse premalo informacij o arhivih in arhivskem gradivu, napisi z navedbo sodelujočih arhivov pri televizijskih oddajah vse prehitro zbežijo prek ekrana".*²⁵ Skratka, predsodkov o arhivih kot skladiščih za zaprašene stare papirje torej nikakor ni tako lahko ovreči!

Zakaj je tako? Deloma se odgovor za slabo stanje slovenskih arhivov gotovo skriva v zakonodaji, ki je veljala v bližnji preteklosti. Posamezni arhivi so se sicer porajali različno, toda arhivi v današnjem pomenu so postali šele takrat, ko so bili sposobni opravljati obe nalogi – biti pravni dokument naroda, države, pokrajine ali mesta na eni strani in vir raziskav za ta območja na drugi. To se mora odraziti tudi v zakonodaji. Če ta poudarja le del arhivske dejavnosti, le kulturno in znanstveno ali samo pravno, arhiv izgubi svojo identiteto, svoj temeljni smisel: *"V prvem primeru postane neka vrsta muzeja – muzej starega papirja, za katerega se zanima le ožek krog kulturnih in znanstvenih delavcev ... V drugem primeru postane odlagališče starih nerabnih papirjev upravnih, zakonodajnih in sodnih organov. Tudi to ni njegova poklicnost".*²⁶ Kar nekaj desetletij (1981–2006)²⁷ je slovenska arhivska zakonodaja določala,

²⁴ Report on archives in the enlarged European Union, Increased archival cooperation in Europe: action plan, European Communities, Luxemburg, 2005, str. 122 (www.arhiv.gov.si / rubrika zakonodaja in standardi/).

²⁵ Drnovšek: Arhivi – zakladnice človeškega spomina, str. 366.

²⁶ Melik: Arhivi in državljani, str. 53.

²⁷ Zakon o naravni in kulturni dediščini. Uradni list SRS, št. 1/1981; Zakon o arhivskem gradivu. Uradni list RS, št. 20/1997. Zakon je določal, da je arhivsko gradivo tisto dokumentarno gradivo, ki je bilo prejet ali je nastalo pri delu pravnih oziroma fizičnih oseb in ima trajen pomen za znanost in kulturo (2. člen) ter da je arhivsko gradivo kulturni spomenik (3. člen).

²² Matič: Arhivski depoji – odraz stanja mentalitete v arhivski javni službi, str. 25–26.

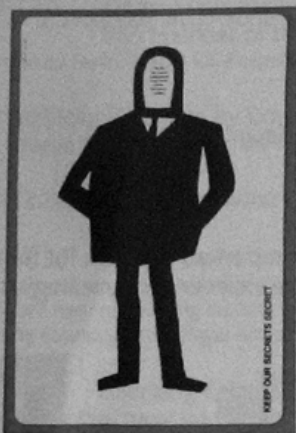
²³ Report on archives in the enlarged European Union, Increased archival cooperation in Europe: action plan, European Communities, Luxemburg, 2005, str. 3 (www.arhiv.gov.si / rubrika zakonodaja in standardi/).

the national archives

Undercover Archives

Welcome to the National Archives' Open Day 2003

In April 2003 the Public Record Office (PRO) and Historical Manuscript Commission (HMC) joined together to become the National Archives (TNA).

Together, we look after the Government's historic records and also provide advice and access to all archives relating to British history. Our holdings span one thousand years, from the Domesday book onwards.

We are open six days a week and anyone can look at the documents in the archive by registering as a reader in the main entrance. But for one day a year we hold a special Open Day to welcome new visitors and to reveal more of the Archives to those who already use them.

This year we are celebrating the centuries of intrepid spies and ingenious espionage documented in the National Archives. We are also inviting you to delve into your family history to see what secrets you can uncover and to reveal what really goes on behind the scenes at Kew.

Over the page, you will find a full list of all the activities and events happening today. Make sure you don't miss our special guest, Dame Stella Rimington, former Director General of MI5 at 11.30am.

Whether this is your first visit or the latest of many, we hope you have a wonderful day and discover something new at the National Archives.

Please make sure you fill in a visitor evaluation form before you leave. Your comments and suggestions are very valuable to us.

Takole je britanski državni arhiv vabil obiskovalce in jih privabil daleč več kot 2000.

da je arhivsko gradivo le tisto dokumentarno gradivo, ki ima trajen pomen za znanost ali kulturo. Šele zakon o varstvu arhivskega in dokumentarnega gradiva ter arhivih leta 2006 je poudaril tudi pomen arhivskega gradiva za pravno varnost oseb (2. člen).

Državljeni namreč ustanovo pogosto cenijo, le če se jim zdi koristna za zadovoljevanje njihovih potreb. Vloga zdravstva, šolstva in sodstva je na primer nesporna, znanost in kultura pa sta za marsikoga obrobne pomena. Potrebni so potrpežljiva razlaga, dolgoletna vzgoja, vztrajno seznanjanje z rezultati dela in njihovimi vplivi na vsakdanje življenje.²⁸ Po sprejetju zakonov o popravilu preteklih krivic v devetdesetih letih so Slovenke in Slovenci ob iskanju raznih dokazil spoznali, da se lahko zgodi, da kakšno več desetletij staro gradivo znova postane aktualen, močno uporaben dokument. Mnogi, ki so ostali brez nujno potrebnih dokumentov, so se najbrž zamislili, arhivi pa so dobili priložnost, za uveljavitev svojih interesov, a je morda niso znali dovolj izkoristiti ...

Arhivisti si bomo morali prizadevati, da bi kar najširša javnost bolje spoznala našo dejavnost in njen pomen. Z rednim poučevanjem oziroma nazornim praktičnim predstavljanjem tega pomena bi morali doseči, da bi se v javnosti čim bolj zakoreninila zavest, da je državni arhiv sestavni del mehanizma sodobne države, da so državni arhivi edine ustanove, ki varujejo pomembno nacionalno kulturno dediščino, hkrati pa izpolnjujejo potrebe po dokazih za sodstvo in upravo, zadovoljujejo potrebe raziskovalcev in znanstvenikov ter zagotavljajo pravico do javnega dostopa vsem državljanom (druge ustanove namreč izpolnjujejo le nekatere od zgoraj naštetih nalog; tudi muzeji in nacionalne knjižnice na primer hranijo določeno arhivsko gradivo in omogočajo uporabo le-tega, vendar pa ne hranijo gradiva s področja sodstva in državne uprave); javnost bi morala tudi spoznati, da je poznavanje dokumentov državne uprave predpogoj za pravo demokracijo, saj omogoča državljanom nadzorovanje delovanja države,²⁹ da arhivi s tem, da skrbijo za ohranitev originalnih dokumentov, omogočajo ohranitev resnice za prihodnost, da so torej arhivski dokumenti za vsako državo tako pomembni kot življenje in zemlja – to so v vojnih časih zelo dobro vedele države osvajalke, ki so poskušale uničiti nacionalne arhive napadenih držav, tako med 2. svetovno vojno kot tudi pozneje. O tem so podrobneje govorili udeleženci konference o političnih pritiskih in arhivskih dokumentih, ki jo je

organiziral "Liverpool University centre for Archival Studies" julija 2003. Namen konference je bil predstaviti položaj arhivista v odnosu do državnih oblasti in uporabnikov gradiva ter poiskati rešitve, ki bi omogočale obrambo pred političnimi pritiski. Univerzitetni profesor iz Tokia Masahito Ando je opozoril, da so japonski zavojevalci v 20. stoletju v Aziji in na Pacifiku z uničenjem ali zaplenbo arhivskega gradiva povzročili izgubo oziroma popačenje narodnega spomina. Japonski nacionalistični akademiki, ki zanikajo ali izkrivljajo dejstva o japonskih vojnih zločinih, izkoriščajo prav to spominsko vrzel v japonski zgodovini, ki je nastala zaradi odsotnosti dokumentov. Svoje trditve je ponazoril z zapisi, ki so po njegovem mnenju povsem nesprejemljivi, nahajajo pa se v zgodovinskem šolskem učbeniku, ki ga je japonsko ministrstvo za kulturo potrdilo aprila leta 2001. Vse navzoče je pozval, naj se zavzemajo za mednarodno izmenjavo protipravno odtujenih dokumentov in s tem omogočijo oblikovanje takšnega "svetovnega spomina", ki bo ustrezal dejanski zgodovinski resničnosti. Škotski arhivist George MacKenzie je dopolnil pripoved japonskega kolega in povedal, da je svetovna organizacija UNESCO leta 1996 ob pregledu izgub "svetovnega spomina" ugotovila, da je več kot 6000 ustanov v 105 državah prijavilo izgubo dokumentov, največ v Evropi, Aziji in na Pacifiku.

Vendar pa se arhivsko gradivo ne uničuje, prikriva in prireja potrebam trenutnih političnih oblastnikov le v vojnih časih. Izsledki konference so jasno pokazali, da politični pritiski na arhiviste nedvomno obstajajo in da imajo daljnosežne posledice tako za družbo nasploh kot za posameznike. Avstralski arhivist Chris Hurley je povedal zgodbo o svojem sporu z oblastmi države Victoria zaradi arhivskega statuta, ki se je končal z njegovim odpustom. Navedel pa je tudi primer nekega drugega uslužbenca avstralskega državnega arhiva, ki je imel velike težave, ker je poizvedoval o sodni preiskavi delovanja nekega državnega uradnika in ugotovil, da je bila preiskava ustavljena, dokumenti pa uničeni. Britanski zgodovinar Chris Williams je opozoril na težko dostopnost policijskih arhivov, saj naj bi bil dostop do dokumentov o delovanju policije v Veliki Britaniji še bolj omejen kot dostop do gradiva tajnih služb. Thomas James Connors iz ZDA pa je povedal, da je ameriški predsednik George W. Bush šest tednov po terorističnih napadih 11. septembra 2001 Nacionalnemu arhivu (National Archives and Records Administration) odvzel pravico do omogočanja dostopa do predsedniških dokumentov. Nekdanji direktor nemškega zveznega arhiva (Bundesarchiv) profesor Friedrich P.

²⁸ Melik: Arhivi in državljani, str. 52.

²⁹ Gränström: E-uprava in upravljanje z dokumenti, str. 61.

Kahlenberg je obžaloval, da sporazum o združitvi Nemčij ni razširil pristojnosti zakona o državnih arhivih tudi na arhive nekdanje vzhodnonemške tajne službi (Stasi), potem pa je nadaljeval približno takole: *"Po upokojitvi sem se včasih prepustil sanjarjenju o tem, da bi bil "Bundesarchiv" neodvisen od izvršne oblasti, podrejen izključno parlamentu. Kdo ve! Odkar smo dožoreli kot demokratična družba v vedno bolj združeni Evropi 21. stoletja, moramo gledati na spremembe kot na stalen izživ"*. Verne Harris iz Južnoafriške republike, ki pogosto poudarja vlogo arhivista kot zagovornika človekovih pravic, pa je izrazil prepričanje, da se arhivisti nikdar ne bi smeli sprijazniti z obstoječim stanjem: *"V arhivih tako kot v družbi demokracija živi in diha skozi spore, nesoglasja, kritični dialog. Prostor kritičnega dialoga je sveti prostor, prostor, v katerem se zgodi pravica, če se zgodi. Če se arhivisti izogibajo temu prostoru, obrnejo hrbet višjemu klicu in se obsodijo na vlogo navadnih birokratov in izvrševalcev"*.³⁰

Problem pa nikakor ni nov. Tisti, ki imajo v rokah moč in oblast, če se navežemo na misel francoskega zgodovinarja Jacquesa Le Goffa, namreč že od nekdanj odločajo, kdo ima pravico govoriti in kdo mora molčati. To velja tako za govorjeno kot pisano besedo. Raziskovalke, ki se ukvarjajo z zgodovino žensk, na primer ugotavljajo, da nikakor ni zgolj naključje, da je ohranjenih tako malo podatkov o ženskih dejavnostih. Arhivi so bili torej že od začetka svojega obstoja pomembni dejavniki za pospeševanje legitimnosti tistih, ki imajo moč in marginalizacije ostalih, ki te moči nimajo.³¹ Prav arhivi so namreč tisti, ki odločajo o tem, kateri dokumenti bodo ohranjeni in kateri uničeni. Še več. Ko je dokument varno shranjen v javnem arhivu, še ne sklene svoje "življenjske poti", oziroma kakor pravi znani nizozemski arhivist in profesor Erich Ketelaar, dokumenti se "aktivirajo" šele v arhivu, o tem, kako in kdaj se to zgodi (če se) pa v precejšnji meri odločajo arhivisti. Nadaljnja usoda arhivskih dokumentov je večkrat odvisna od tega, kako so urejeni in popisani. Raziskovalci namreč pogosto hitreje opazijo in raje uporabljajo tisto arhivsko gradivo, ki je hitro prepoznavno v arhivskih inven-

tarjih, vodnikih itd., na katero ga opozorijo arhivisti osebno, tisto, ki je objavljeno na spletu itd. Širša javnost pa navadno najbolj pozna le tiste dokumente, ki so največkrat obravnavani v znanstvenih razpravah, časopisnih člankih, televizijskih oddajah, predstavljeni na razstavah ipd. Prav ti dokumenti potem pustijo najvidnejši odtis v kolektivnem spominu naroda, države. Če javnost ni seznanjena s celotnim arhivskim gradivom o zgodovinskih dogodkih in procesih, se, kakor je ugotovila že omenjena konferenca o arhivih in političnih pritiskih v Liverpoolu, prav lahko zgodi, da trenutne uradne doktrine (ideologije) določenih političnih skupin zavzamejo mesto prave, resnične zgodovine.³²

Veliko arhivskega gradiva še ni raziskanega. V arhivih še vedno tiho čakajo številne še neodkrite zgodbe, tako da se zgodovina nekega arhivskega fonda nikoli povsem ne konča, oziroma, kot je razmišljal Jacques Derrida, arhiv nikakor ni samo zavetišče preteklosti, ampak pričakovanje (slutnja) prihodnosti.³³ Od arhivistov je torej v precejšnji meri odvisno ne le poznavanje preteklosti, ampak tudi razumevanje sedanjosti in do neke mere celo dogajanje v prihodnosti. Torej ni čudno, da arhiv včasih primerjamo s starorimskim bogom vrat in

Kip boga Janusa v Vatikanu.

³⁰ Conference report: Political pressure and the archival record (avtor Mike Steemson) (<http://www.historyandpolicy.org/papers/policy-paper-22.html>). Konferenco je organiziral Univerzitetni center za arhivske študije pri Univerzi v Liverpoolu (Liverpool University Centre for Archive Studies - LUCAS) julija 2003.

³¹ Povzeto po: Terry Cook, What is Past is Prologue: A History of Archival Ideas Since 1898, and the Future Paradigm Shift (www.mybestdocs.com/cook-pastprologue-ar43fnl.htm, str. 2, 20. 11. 2007). Prispevek je bil prvotno objavljen v: Archivaria, the journal of the Association of Canadian Archivists, 43 (Spring 97).

³² Conference report: Political pressure and the archival record (avtor Mike Steemson) (<http://www.historyandpolicy.org/papers/policy-paper-22.html>).

³³ Povzeto po: Ketelaar: Tacit Narratives: The Meaning of Archives, str. 36–38.

prehodov (pozneje tudi začetka in konca) Janusom, ki so ga upodabljali z dvema glavama ali obrazoma, od katerih je vsak gledal na drugo stran.³⁴ Prav tako naj bi tudi arhivi zrlili v obe smeri – v preteklost in prihodnost.³⁵

Če bo arhivistom uspelo v javnosti vzbuditi zavest o pomembnosti njihovega dela in si bodo s svojim ravnanjem (v skladu z etičnim kodeksom, ki ga je sprejel mednarodni arhivski kongres v Pekingu leta 1996) pridobili zaupanje javnosti, spoštovanje do poklica, če bodo dokazali, da si dejansko prizadevajo za resnico in pravico (kot poudarja že omenjeni južnoafriški strokovnjak za arhive in mislec Verne Harris), bo tudi javno mnenje, kadar bodo potrebovali pomoč in podporo, na njihovi strani – in njihov položaj se bo sčasoma izboljšal. Bolj ko bo javnost spremljala delo arhivov, manjše bodo skomine oblasti, da bi skušala arhive izkoristiti za uresničitev zahtev in želja trenutne politike.

Kratice

EBNA – European Board of National Archivists (Evropski biro nacionalnih arhivov)

EU – Evropska unija

RS – Republika Slovenija

SOVA – Slovenska varnostno obveščevalna agencija

SRS – Socialistična republika Slovenija

UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation (Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo)

Viri in literatura

Viri

Zakon o naravni in kulturni dediščini, Uradni list RS, št. 1/1981

Zakonom o denacionalizaciji, Uradni list RS, št. 27/1991.

Zakon o žrtvah vojnega nasilja, Uradni list RS, št. 63/1995.

Zakon o popravil krivic, Uradni list RS, št. 59/1996.

Zakon o arhivskem gradivu, Uradni list RS, št. 20/1997.

Zakon o varstvu arhivskega in dokumentarnega gradiva ter arhivih, Uradni list RS, št. 30/2006.

Literatura

Marjan Drnovšek: Arhivi – zakladnice človeškega spomina (Slavnostni govor na podelitvi Aškerčeve nagrade in Aškerčevih priznanj, Ljubljana, 18. 10. 2006). *Arhivi* 29 (2006), št. 2, str. 366–367.

Metka Gombač: Oddelek za dislocirano arhivsko gradivo II Arhiva Republike Slovenije in njegovo prilagajanje potrebam in zahtevam zakona o žrtvah vojnega nasilja. *Arhivi in arhivsko gradivo v času tranzicijskih sprememb, Infoarb. 21. zborovanje Arhivskega društva Slovenije, Koper, 2003* (ur. Mija Mravlja, Andrej Nared). Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije, 2003, str. 71–75.

Claes Gränström: E-uprava in upravljanje z dokumenti – zahteve, problemi in rešitve. Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja. *Zbornik referatov z dopolnilnega izobraževanja. Maribor* 4 (2005), št. 1, str. 56–63.

Eric Ketelaar: Tacit Narratives: The Meaning of Archives. *Archival Science* 1 (2001), str. 131–141.

Vladimir Kološa: Delo za javnost in stiki z javnostjo v slovenskih arhivih. *Arhivi* 18 (1995), št. 1–2, str. 1–7.

Leksikon Cankarjeve založbe. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2004, str. 430.

Dragan Matič: Arhivski depoji – odraz stanja mentalitete v arhivski javni službi. *Razmere v arhivskih depojih. (Ne)znano v arhivskih fondih in zbirkah. Mednarodno sodelovanje. 23. zborovanje Arhivsko društvo Slovenije, Velenje, 2007*. Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije, 2007, str. 20–26.

Jelka Melik: Arhivi in državljani. *Arhivi in uporabniki. Arhivi in zgodovinske pisje. 20. zborovanje Arhivskega društva Slovenije, Ptuj, 2001* (ur. Miran Kafol, Mija Mravlja, Andrej Nared). Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije, 2001, str. 51–55.

Ljubica Šuligoj: Opre in vrzeli raziskovalca pri delu v arhivih. *Arhivi in zgodovinske pisje. 20. zborovanje. Arhivsko društvo Slovenije, Zgodovinski arhiv Ptuj, Ptuj, 2001*, str. 78–79.

Andrea Wettmann: Arhivski stiki z javnostjo v Nemčiji – težišče strokovne diskusije in nove zasnove v strokovnem izobraževanju. *Arhivi* 18 (1995), št. 1–2, str. 8–12.

³⁴ *Leksikon Cankarjeve založbe*, str. 430.

³⁵ Nič nenavadnega torej ni, da je ime Janus prevzela arhivska revija (Janus – archival review, International Council on Archives, Paris, ICA, periodical), da se tako imenuje spletna stran, ki omogoča dostop do 1800 katalogov arhivskega gradiva in rokopisnih zbirk, ki jih hrani univerza v Cambridgeu, in še marsikaj bi lahko našli.

Časopisi

Vanessa Čokl, Darka Zvonar Predan: Ne v arhiv, v smeti? *Večer*, 4. 8. 2007, str. 3.

Branko Soban: Razkritja iz arhivov vzhodno-nemške tajne službe: Agenti Stasi v vrhu nemškega Gazproma. *Delo*, 13. 5. 2008, str. 28.

Internet

Arhivsko društvo Slovenije v letu 2004 – v znamenju jubileja in dela. <http://www.arhivsko-drustvo.si>.

Conference report: Political pressure and the archival record (avtor Mike Steemson) (<http://www.historyandpolicy.org/papers/policy-paper-22.html>.)

Terry, Cook, What is Past is Prologue: A History of Archival Ideas Since 1898, and the Future Paradigm Shift. www.mybestdocs.com/cookt-past-prologue-ar43fnl.htm, str. 2, 20. 11. 2007. /Prispevek je bil prvotno objavljen v: *Archivaria*, the journal of the Association of Canadian Archivists, 43 (Spring 97)/

Report on archives in the enlarged European Union, Increased archival cooperation in Europe: action plan, European Communities, Luxemburg, 2005. www.arhiv.gov.si (rubrika zakonodaja in standardi) /poročilo je dostopno tudi na različnih drugih spletnih straneh/.

Republika Slovenija, Delovna skupina za oceno dela Slovenske varnostno obveščevalne agencije: Vmesno poročilo o izločanju arhivskega gradiva nekdanje službe državne varnosti Arhivu Republike Slovenije (s poročilom se je vlada seznanila na seji 19. 4. 2007).

<http://www.vlada.si/?Ing=slo&vie=d&id=2007051616485204>

Zusammenfassung

ARCHIVE UND DEREN ROLLE IN DER MODERNEN GESELLSCHAFT

Die Rolle der Archive sollte in der modernen Gesellschaft von den zu erfüllenden Aufgaben und eingeräumten Befugnissen abhängen, doch dem ist nicht ganz so. Die Bedeutung der Archive ist in den vergangenen Jahrzehnten sowohl in Europa als auch in den anderen zivilisatorisch entwickelten Regionen der Welt beträchtlich gestiegen. Mit der zunehmenden Bedeutung ändern sich auch die Aufgaben. Die Archive können so vor allem Lagerräume für historisches Archivgut sein, sie können aber auch die Verwaltung des Schriftgutes bei den öffentlichen Körperschaften kontrollieren. Um aber all diese Aufgaben wahrnehmen zu können, müssen sie vor allem aufgrund der raschen Zunahme der elektronischen Dokumente, die eine besondere Behandlung erfordern, sowohl neues Fachwissen als auch ausreichende finanzielle Mittel erhalten. Die Tatsache, dass die Archive wichtige Aufgaben erfüllen, reicht nämlich weder dafür, von der Gesellschaft respektiert zu werden, noch dafür, dass der Staat entsprechende Arbeitsbedingungen sichern würde. Wenn es den Archivaren gelingt, die Bedeutung ihrer Tätigkeit in der Öffentlichkeit bewusst zu machen und mit ihrem Verhalten das Vertrauen der Öffentlichkeit und die Achtung ihres Berufs zu gewinnen, dann wird auch die öffentliche Meinung, wenn deren Hilfe und Unterstützung nötig ist, auf ihrer Seite sein und sich ihre Lage mit der Zeit verbessern. Und je mehr die Öffentlichkeit die Tätigkeit der Archivare verfolgen wird, desto weniger wird die Regierungsgewalt versucht sein, die Archive zur Realisierung der Forderungen und Wünsche der momentanen Politik auszunutzen.

Avtorja razstave "Kranjski deželni privilegij 1338–1736" dr. Andrej Nared in Jure Volčjak, v njuni sredini oblikovalec kataloga in razstave Dane Petek (foto: Roman Marinko).